

ନେବେଳ ବିଜେତା ରମଣ

ପ୍ରଦୀପ୍ତ ଆଚାର୍ୟ

ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଦିନ, ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନର ମୁଖ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକ ଆର. ଏଲ. ଜୋନସଙ୍କ ଆଲୋକ ଉପକରଣ ସମ୍ପଦୀୟ ଏକ ଆଲୋଚନା ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଯାଇଥିଲେ । ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନର ସମସ୍ତ କୁଣ୍ଡ ବିଶ୍ୱଯକୁ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କର ବିନା ସାହାଯ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ ବୁଝି ପାରୁଥିବାରୁ ସେ ସମୟକୁ ରମଣ ଗବେଷଣା କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିନିଯୋଗ କରୁଥିଲେ । ବିଜ୍ଞାନର ଆକର୍ଷଣ ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵସମ୍ପଦୀୟ ଗବେଷଣା ନିମନ୍ତେ ସମୟ ଦେବା ଯୋଗୁ ସେ ସରକାରୀ ନିଯୁକ୍ତ ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ନଥିଲେ । ପରିବାର ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଚାପରେ ପରିକ୍ଷା ଦେଇ ସେ ମାତ୍ର ୧୯ ବର୍ଷରେ କଳିକତାରେ ଅର୍ଥ ବିଭାଗର ସହକାରୀ ଏକାଉଠାଂଟ ଜେନେରାଲ ପରି ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଜନକ ପଦବୀରେ ନିଯୁକ୍ତ ପାଇଲେ । ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠା, ଶୃଙ୍ଖଳା ଏବଂ ସର୍ବୋପରି କର୍ମ ଦକ୍ଷତା ଯୋଗୁ ଅପିସ୍ତରେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରିୟ ପାତ୍ର ହୋଇ ପାରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ସେ ଏଥିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନଥିଲେ । ଦିନ ୧୦ ଚାରି ୫୩ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପିସ୍ତ କାମକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ନିଜର ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଶୁଭ କମ ସମୟ ବିନିଯୋଗ କରି ଅବଶିଷ୍ଟ ସମୟରେ ସେ କେବଳ ଗବେଷଣାରେ ନିମନ୍ତ ରହୁଥିଲେ । ଗବେଷଣା ପାଇଁ ସେ ଉପଯୁକ୍ତ ପରିବେଶ ଏବଂ ସହଯୋଗ ପାଇ ପାରୁନଥିଲେ । ଦିନେ ଅପିସ୍ତ ଫେରିବାବେଳେ ବଡ଼ବଜାର ସ୍ଥିର ଗୋଟିଏ ଘରେ (ଭାରତୀୟ ବିଜ୍ଞାନ ସଂସଦ) ଲେଖା ସାଇନ୍ସବାର୍ଟଟିଏ ଝୁଲୁ ଥିବାର ଦେଖି ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଗଲେ । ଏହି ସଂସ୍କାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଡକ୍ଟର ମହେନ୍ଦ୍ରଲାଲ ସରକାରଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତକରି ବିଜ୍ଞାନର ଉନ୍ନତି ନିମନ୍ତେ ଉଭୟେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ । ରମଣ ଯଦିଓ ଆଲୋକର ବିକରଣ ଉପରେ ସ୍ମରନ୍ତ ଭାବରେ ଗବେଷଣା କରୁଥିଲେ ତଥାପି ବିଭିନ୍ନ ବାଦ୍ୟମନ୍ତ୍ରରୁ କିପରି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ ଉପରୁ ହେଉଛି, ତା ବିଶ୍ୱଯରେ ଏକ ତଥ୍ୟ ସମଳିତ ପତ୍ର ଲଙ୍ଘନର ଧୂମ ବିଜ୍ଞାନର ଗବେଷକ ଲର୍ଡର୍ୟାଲେଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇଥିଲେ । ଲର୍ଡର୍ୟାଲେ ଏହି ତଥ୍ୟଟିକୁ ପଢ଼ି ସାରିବା ପରେ, ରମଣଙ୍କ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶାସା କରି ଏକ ଭରର ପତ୍ର ପଠାଇଥିଲେ,

ଯାହାକୁ ଦେଖି ଭାରତର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଏବଂ
ଆନୀ ୧ ଲୋକ ମାନେ ରମଣଙ୍କ ପରି ୨୦/
୨୧ ବର୍ଷର ଜଣେ ସୁବେଳ ଯେ ଏତେ ଆନର
ଅଧିକାରୀ ଏହା କହନ୍ତା କରି ପାରିଥିଲେ ।
୧୯୧୦ ମସିହାରେ ଚାକିରୀରେ ପଦୋନ୍ତି
ଯୋଗୁ ତାଙ୍କୁ କଲିକତା ଛାଡ଼ି ରେଙ୍ଗୁନ
ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ରେଙ୍ଗୁନରେ ଗବେଷଣାର
ସୁବିଧା ନଥିବାରୁ ରେଙ୍ଗୁନ ଯିବାକୁ ଅନିଷ୍ଟକ
ଥିଲେ ବି ପରିସ୍ଥିତି ଚାପରେ ସେ ସେଠାରେ
ଯୋଗଦାନ କରି ଠିକ୍ ବର୍ଷକ ପରେ ପୁଣି
କଲିକତାକୁ ବଦଳି ହୋଇଆସିଲେ ।
ଇତ୍ୟବସରରେ ତାଙ୍କର କେତେକ ମୌଳିକ
ଲେଖା ନିମନ୍ତେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ହିସାବରେ ସେ
ଖ୍ୟାତିଲାଭ କରିପାରିଥିଲେ । ଅର୍ଥ ବିଭାଗର
ଅଧିକ ବେତନର ମୋହ ତ୍ୟାଗକରି,
ବିଜ୍ଞାନର ନିଶା ଯୋଗୁ ସେ କଲିକତା ବିଶ୍ୱ
ବିଦ୍ୟାଳୟର ସ୍ଥାତକୋତ୍ତର ଶ୍ରେଣୀରେ
ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବରେ ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲେ ।
ଯଦି ସେ ଅର୍ଥ ବିଭାଗର ଚାକିରୀ ପରିଚ୍ୟାଗ
କରି, ବିଜ୍ଞାନର ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ
କରିନଥାନ୍ତେ, ତେବେ ଭାରତବର୍ଷ ତାଙ୍କ
ପରି ବିଶ୍ୱବନ୍ଦିତ ନୋବେଲ ବିଜ୍ୟ
ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କୁ ପାଇବାର ସୁଯୋଗ
ହରାଇଥାନ୍ତା ବୋଲି ମତ ପୋଷଣ କରିଥିଲେ
ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ରାଜଗୋପାଳକାରୀ ।
୧୯୦୭ରେ ବି.୧.୧୫୩୨ବା ସମୟରେ
ମାତ୍ର ୧୮ ବର୍ଷ ବୟସରେ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
ଲିଖିତ “ଆଲୋକର ବିଶ୍ୱରତା” ନାମକ ଏକ
ବିଜ୍ଞାନ ସନ୍ଦର୍ଭ, ପିଲୋସପିକାଲ ନାମକ
ଏକ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଜର୍ମାନରେ ପ୍ରକାଶିତ
ହୋଇଥିଲା । ୧୯୧୮ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ
୨୮ ତାରିଖରେ ସେ ଆଲୋକର ବିକିରଣ
ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏକ ଚମକିପ୍ରଦ ତଥ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପନା
କରିଥିଲେ, ଯାହାକି “ରମଣ ଇଫେକ୍ସିପ୍ଶନ୍”
ନାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲାଭ କରିଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ
ଏହି ଦିବସଟିକୁ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ
ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ “ଜାତୀୟ ବିଜ୍ଞାନ ଦିବସ”
ବ୍ୟାପେ ପାଳନ କରାଯାଉଥାନ୍ତି । ପ୍ରାନ୍ତ
ବୈଜ୍ଞାନିକ ଜେ.କାବାନେସ, ଜର୍ମାନ,
ବୈଜ୍ଞାନିକ ପି.ପ୍ରଙ୍ଗଷେ ଓ ଭାରତର
ଏଲ୍.୧.ରାମଦାସ ରମଣଙ୍କ ସନ୍ଦର୍ଭକୁ
“ରମଣ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ” ନାମରେ ବିଶ୍ୱ ବିଜ୍ୟାତ
କରାଇଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପାଇଁ ସେ

୧୯୩୦ ମସିହାରେ ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର ଲାଭ କରିଥିଲେ । ୧୯୩୩ ମସିହାରେ ବାଙ୍ଗଲୋଗସ୍ତିତ, ଇଣ୍ଡିଆନ ସୋବାଇଟି ଅପା ସାଇନସ୍‌ର ପ୍ରଥମ ଭାରତୀୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଭାବରେ ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲେ । ସେହିବର୍ଷ ସେଠାରେ ସେ, ଇଣ୍ଡିଆନ ଆକାଡେମୀ ଅପା ସାଇନସ୍‌ନାମକ ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସ୍ଥାପନା କରିଥିଲେ । ୧୯୪୮ ରେ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା “ରମଣ ରିସର୍ଚ ଇନ୍ସିଟ୍ୟୁଟ”ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ ସେ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଶେଷ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ ରମଣ ଅନେକ ସନ୍ଧାନ ଓ ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିଲେ, ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ୧୯୧୭ରେ କର୍ଜ୍ଜନ ରିସର୍ଚ ଆଓର୍ଡ, ୧୯୧୯ରେ ଉଡ଼ବନ୍ତ ରିସର୍ଚ ମେଡାଲ, ୧୯୩୦ରେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନାଇଟ ଉପାଧି, ସେହି ବର୍ଷ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭାବରେ ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର ଏବଂ ଲକ୍ଷ୍ମନର ରଯାଲ ସୋବାଇଟିରୁ ହ୍ୟୁଗେସ୍ ପଦକ, ୧୯୪୧ରେ ଫିଲାଡେଲିପ୍‌ଆସ୍ଟ୍ରିଆ ପ୍ରାଙ୍କଲିନ ଇନ୍ସିଟ୍ୟୁଟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାଙ୍କଲିନ ମେଡାଲ, ୧୯୪୪ରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭାରତର ଏବଂ ୧୯୪୭ରେ ରକ୍ଷଣ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲେନିନ, ପୁରସ୍କାର ଇତ୍ୟାଦି ଅନେକ ସନ୍ଧାନ ପାଇଥିଲେ । ବୈଜ୍ଞାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରମଣଙ୍କ ଦଶ୍ତା ଓ ଅବଦାନ, ବିଶ୍ଵାସରରେ ଭାରତୀୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମାନଙ୍କ ସନ୍ଧାନ ବୃଦ୍ଧି ଦିଗରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସହାୟକ ହୋଇଥିଲା ।

୧୯୪୯ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ
ଗବେଷଣାଗାରରେ କାର୍ଯ୍ୟଚର ଥିବା ସମୟରେ
ସେ ହୃଦୟାତ୍ମର ଶିକାର ହୋଇଥିଲେ । ଚିକିତ୍ସା
ଫଳରେ ସେ ଆଉ କିଛିଦିନ ବଂଚି ରହିଥିଲେ,
କିନ୍ତୁ ୧୯୭୦ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସ ୨୯
ତାରିଖ ଦିନ ଭାରତର ବିଜ୍ଞାନାକାଶରୁ ଏହି
ଉଜ୍ଜ୍ଵଳମୟ ନକ୍ଷତ୍ର ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଅସ୍ତ୍ର
ହୋଇଯାଇଥିଲା । ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କ ବିଜ୍ଞାନ
ଆକାଶେମୀର ଜନ୍ମାଳଚିକ୍କ ଚଲାଇ ରଖିବା
ନିମନ୍ତେ ସେ ତାଙ୍କର ଜଣେ ପ୍ରାକ୍ତନ ଛାଡ଼ିକୁ
ଅନୁରୋଧ କରଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଶେଷ ଜଳ
ଅନୁଯାୟୀ, ତାଙ୍କ ମରଶରୀରକୁ ବିନା କୌଣସି
ଆଉଥରେ, “ରମଣ ଗବେଷଣା କେନ୍ତ୍ର”ର
ହତା ମଧ୍ୟରେ ସମାଧି ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

A portrait of a middle-aged man with dark hair and a well-groomed mustache. He is wearing a light-colored, vertically striped button-down shirt. He is looking directly at the camera with a neutral expression. The background is a solid blue color.

+ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ
ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ,

ଛିଶାଶ୍ଵରପୁର, କଟକ
ମୋହଣାୟୀ ୧୯୯୯୦

ରଜନୀଙ୍କ ରାଜଧାନୀ ଗୁରୁଲୁ

॥ ବାବାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରବାଡ଼ି ॥

॥ ଜୟଦେବଙ୍କୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଭରସା ॥

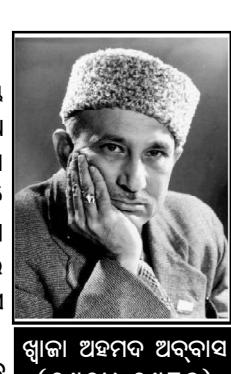

କ୍ଲାନ୍‌ଦାରରେ
ମୁଖ୍ୟ ବିଶ୍ଵାସି
ଲେ
ଏ ପଢ଼ିଥିଲା
ଯହ, ସମ୍ପର୍କ ଓ
ସେଇବା
ଲିଲର
. ଦୀପକଙ୍କ
ଲିଳାରେ...
ଧାରେ

ବିଭୁତ୍ୱ ଓ ଆଚାର

ଗୋଲାପ ପାଖୁଡ଼ା ପରି ଦେହର ରଙ୍ଗ । ସତେଜ ନରୀସ ଫୁଲ ତୁଁ ବି ଆକର୍ଷଣୀୟ ଆଖି । ଗୋଟେ ଚାଉଳରେ ଗଡ଼ା ଏତେ ସୁଧର ଦେଖିବାକୁ ଯେ ଛୁଇଁ ଦେଲେ କାଳେ ଭାଜିଯିବ ବୋଲି ଜଣକ ମନରେ ଉପ୍ରେସ ଆସିବ । ସମ୍ବୁ ଲାୟଲପୁରରେ ସବୁଠ ସୁନ୍ଦରୀ ଓ ବୁଦ୍ଧିମତୀ ଥିଲା ଜାନକୀ । ସେବିନ ବାପ ଝିଅକୁ ବାହାରକୁ ଘୋଷାଢ଼ିଆଖି ଘରେ ନିଆଁ ଲଗାଇଦେବା ପରେ ସେମାନେ ବାପକୁ ବାନ୍ଧିଦେଇଥିଲେ ଗଛରେ । ଆଉ ତା'ପରେ, କିଛି ବୁକ୍ଷ ଚେହେରା, ପାଶଦିକ ଚାହାଣୀ, ରାଷ୍ଟ୍ରସୀ ଅନ୍ତର୍ବାସ୍ୟ, ତୀଙ୍କ ଧାରକରା କଲ୍ କଲ୍ ଛୁ଱ୀ ମାତ୍ରିଯାଆକି ଜାନକୀ ଆଡ଼କୁ । ଦଶମାସ ପରେ ବି ହରିଦାସ ଶୁଣିପାରୁଥାକି ଆପଣା ଚିକାର ସଞ୍ଚ ପ୍ରତିଧୂନି - “ମୋତେ ଚିକ୍ ବିକ୍ କରି ହାତିଦିଅ ପଛେ ମୋ ଝିଅକୁ ଛାଡ଼ିଦିଅ । ମୁଁ ମୁସଲମାନ ହେବାକୁ ରାଜି ଅଛି । ମୋ ଝିଅ ବି ହେବ । ତା'ର କୌଣସି କ୍ଷତି କରନି ।” ଏସବୁ ହାରି ଗୁହାରାର କିଛି ପ୍ରଭାବ ପଡ଼େନି ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ । ନାଗସାପ ଭଳି ସେମାନେ ତାଙ୍କ ସନ୍ଧୋକିତ ଶିକାର ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରପଥ ହେଉଥାକି । ବାପଟି ନେହୁରା ହୋଇ କହି ଚାଲିଥାଏ, “ମୋ ଝିଅ ଯୁବତୀ, ଶୁବ୍ର ସୁନ୍ଦରୀ । ତୁମ ଉଚ୍ଚରୁ କେହି ଧର୍ମ ପରିବର୍ଜନ କରେଇ ତାକୁ ବାହା ହୋଇପଡ଼ । ତାକୁ ଛାଡ଼ିଦିଅ । ସଦ୍ୟ ଫୁଟିଥିବା ସୁନ୍ଦର ଫୁଲଟିକୁ ଦଳି ମକଟି ଶିନ୍ତିନ କରନି ।” ଭୟାନକ ଚେହେରା, ଅସମା ହଳଦିଆ ଦାନ୍ତ, କାମ ବାସନାରେ ଦାଉ ଦାଉ ଜଳୁଥିବା ଆଖି, ଆସୁରିକ ଉରେଜନାରେ ଥରିଭୁବିଥିବା ଦାନ୍ତ ଆଉ ମାତ୍ର କେତେ ଲଞ୍ଚ ଦୂରରେ ଥାଆକି ଜାନକୀ ପାଖରୁ । ତାଙ୍କ ଆଖିକୁ କିଛି ଦେଖାଯାଏନି । କଳାମେଘ ଯେମିତି ଭାଙ୍ଗିଦିଏ ଜହୁକୁ । ସବୁକିଛି ଧ୍ୟେ ପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ଝିଅର ଆଖିରେ ଫୁଟି ଉଠୁଆଏ ଯତ, ପୁଣା, ଅସହାୟତା, କରୁଣା ଭିକ୍ଷା ଲତ୍ୟାଦିର ମିଶ୍ରିତ ରୂପ । ସେ ଆଗକୁ ଆଉ କିଛି ଦେଖି ନପାରି ଆଖି ବୁଦ୍ଧିଦିଅକି । ଆଖି ଭଳି ଜାନକୁ ବି ବୟ କରି ପାରିଥିଲେ ସେ ଶୁଣି ପାରି ନଥାନ୍ତେ ସେଇ ଶବ୍ଦ ଯାହା ଦେଖିବା ଠାରୁ ଶତଗୁଣେ ଉପ୍ରାନ୍ତ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଭାବେ ଘୋଷାକ ଚିରି ତାକୁ ଉତ୍ତରିବାର ଶବ୍ଦ, କାମାନ୍ତଙ୍କ ପ୍ରକର ନିଃଶ୍ଵାସର ଶବ୍ଦ ତଥା ଜାନକୀର ଚିକାର, କାନ୍ଦ ଓ ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ । ବୟ ଆଖିରେ ବି ଗୋଟେ ପରେ ଗୋଟେ ଭୟାନକ ଆକୃତି ମାନସତଙ୍ଗୁରେ ଉଭା ହୋଇ କିଛିକଣ ପରେ ପ୍ରସ୍ତାନ କରୁଥାକି । ଏକ, ଦୂର, ତିନି, ଚାରି, ପାଞ୍ଚ..... ଏହା ଚାଲିଥାଏ ସେଇ ଅସହାୟ ଝିଅରିର ସକେଇବା ଶବ୍ଦ ନିରବିଯିବା ଯାଏ । ଏଥର ସେ ଆଖି ଖୋଲନ୍ତି । ଫୁଲପରି କୋମଳ ଓ ସୁନ୍ଦର ଜାନକୀର ଶବ୍ଦ ଧୂଳି ଧୂଷରିତ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଥାଏ । କେଶବାସ ଅଷ୍ଟବ୍ୟସ । ଶେତା ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ ମୁହଁ । ନଶ ଓ ଦାତର କ୍ଷତିହୁ କେବଳ ଗାଲରେ ନୁହେଁ କାନ, ମାକ, ବେକ ତଥା ଫୁଲୁଲା ଛାତିରେବି ବେଶ ବାରି ହେଉଥାଏ । ରତ୍ନର୍ଜିତ ଚିତ୍ରନ୍ତି ଚିରଦିନ ପାଇଁ ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ରହିଯାଏ ହରିଦାସଙ୍କ ମାନସପରିବରେ । କେବେ ଭଳିବା ପାଇଁ ନହେଁ କି କ୍ଷମାଦେବା ପାଇଁ ବି ନହେଁ ।

ଦୀପକ ରେଜନ ଟ୍ସ

ବିଭାଜନ କ'ଣ ନ ଦେଖାଇଛି ମଣିଷକୁ ? ଶିକ୍ଷିତ ଶାକ୍ତପ୍ରିୟ
ଲୋକ ବି ପ୍ରତିହିସିଥାର ନିଆଁରେ ଜଳି ଖଣ୍ଡା ଉଠାଇଛି ପ୍ରତିଶୋଧ
ନେବାପାଇଁ । ପ୍ରକ୍ଷ୍ୟାତ ଚଳଚିତ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ତଥା ଗାନ୍ଧିକ ‘ଘାଜା
ଅହମଦ ଅବ୍ବାସ’ ଡାକ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଛ ‘ପ୍ରତିଶୋଧ’ରେ ସେଇଭଳି
ପ୍ରତିହିସାର ନିଆଁରେ ଜଳୁସିବା ଗୋଟେ ବାପାର ବର୍ଣ୍ଣା କରିଛନ୍ତି ।
ଯାହାର ସଂସାର ଉଜ୍ଜ୍ଵଳି ଯାଇଛି ଦଜାରେ ତଥା ଆଖି ସାମ୍ନାରେ
ଗଣଧର୍ମଶର ଶିକାର ହୋଇ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଛି ହିଅ । ଆଜି ଅବ୍ବାସ

ପ୍ରତିଶୋଧ' ଗର୍ଭରେ ବାପା, ହରିଦାସଙ୍କୁ ତେବିବା ।
ଲାଲ ଓ ହଳଦିଆ, ଏଇ ଦୁଇ ରଙ୍ଗ ତାଙ୍କୁ ଦିନରାତି ଆୟାତ
ଦେଉଥାନ୍ତି । ଲାଲ - ମଣିଷର ରକ୍ତର ରଙ୍ଗ । ହଳଦିଆ - ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର
ମୁହଁର ରଙ୍ଗ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ କିରଣରେ ଲାଲ ଓ ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗ । ଚାଲିର ନିଆଁରେ ଲାଲ ଓ ହଳଦିଆ
ରଙ୍ଗ । ସର୍ବତ୍ର ସେଇ ଲାଲ ଓ ହଳଦିଆ ହିଁ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେଉଥାଏ । ସେ ଜାଣି ପାରୁ ନାହିଁ
ପ୍ରକୃତରେ ନିଜେ ଜୀବତ କି ମୃତ ? ସମସ୍ତେ କହୁଆନ୍ତି ହରିଦାସଟା ପାଗଳ ହୋଇ ଯାଇଛି । କାହାର
ସହିତ କି କଥାବାର୍ତ୍ତ ନକରି ସେ ସବୁବେଳେ ରହୁଆନ୍ତି ରୂପଚାପ । ପାଗଳଙ୍କର ଏହା ହିଁ ତ ଲକ୍ଷଣ
ଯିଏ ଯାହା କହିଲେ ବି କିଛି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ନାହିଁ । ସତେ ଯେମିତି ପଥର ମୂର୍ଚ୍ଛି । ଅଥବା ଅନ୍ଧ, ମୁକ୍ତ
ବଧିର । ହେଲେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ କେହି ହିଁଥା, ପୋଡ଼ାଜଳା କି ଗଣହତ୍ୟା କଥା ଆଲୋଚନା କଲେ
ତାଙ୍କ ଆଖି ଦୁଇଟି କ୍ଲୋଧ ଓ ଘୃଣାରେ ଦାଉ ଦାଉ ହୋଇ ଜଳିଛଠେ । ପାଟିରୁ ଶରଣିୟ ଉଜାରିବା
ନହେଲେ ବି ଚକ୍ଷୁଦୟ ଦେଉଥାନ୍ତି ମୁଢ଼ଂ ଦେହିର ତାକରା । ପ୍ରତିଶୋଧ ! ପ୍ରତିଶୋଧ !
ପ୍ରତିଶୋଧ !!!

ଦେଶ ବିଭାଜନ ପୂର୍ବରୁ ହରିଦାସ ଥିଲେ ଲାଯଳପୁରର ଜଣେ ନାମଜାଦା ଓକିଲ । ସେଇଥାରୁ ଆସିଥିବା ଶରଣାର୍ଥୀମାନେ କହନ୍ତି ଦଜ୍ଜାରେ ତାଙ୍କ ପରିବାରର ସମସ୍ତେ ମରିଯାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ହେଲେ ସେମାନେ ସବୁ କିଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୃତ୍ୟୁବରଶ କରିଛନ୍ତି ସେ ବିଶ୍ୟମରେ କେହି ସଠିବା ଜାଣନ୍ତିନି । ହରିଦାସ ସେଇ ବିଶ୍ୟମରେ କାହାକୁ କିଷ୍ଟ କହୁ ନାଥାନ୍ତି ମଧ୍ୟ । ପ୍ରକୃତରେ ହରିଦାସଙ୍କ ପାଗଳ ନଥିଲେ ଯଦିଓ ସେ ବେଳେ ବେଳେ ଚାହୁଁଥିଲେ ପାଗଳ ହୋଇଯିବା ପାଇଁ । ପାଗଳ ହେଲେ ସିନା ସେ ଅନ୍ତରଣ ଗୁଡ଼ିକୁ ଭୁଲିପାରିବେ । ଏବେ ତ ତାଙ୍କର ସବୁକଥା ଚିକିତ୍ସା ମନେଥିଲା କେମିତି ସବୁକିଛି ଲୁଟିନେଇ ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଘରେ ଅଗ୍ରିଷ୍ଟମୋଗ କରିଥିଲେ, କେମିତି ତାଙ୍କ ପଡ଼ିପାଇଲା ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ ନଦୀ ଗର୍ଭକୁ ଡେଇଁ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିଥିଲେ, କେମିତି ତାଙ୍କ ସାଇପଡ଼ିଶାଙ୍କୁ ଅଥ ନିର୍ମିମ ଭାବେ ହଣା ହୋଇଥିଲା । ହେଲେ ଝିଁଝ ଜାନକୀ କଥା ଭାବିଲେ ହିଁ କ'ଣ ଯେମିତି ଝଣ୍ଝାଣ୍ଝା କରି ଭାଲି ପାହୁଠିଲା ତାଙ୍କ ମୁଖ ଉତ୍ତର କରିବାରେ କିନ୍ତୁ ଭୟାନକ ଚିତ୍ର ଦୋହଳି ଯାଉଥିଲେ ସିନେମା ପ୍ରୋକେକ୍ଟରରେ ଯେମିତି ଗଢ଼ିବଢ଼ି ହୋଇଯାଇଛି । କେତେ ଚିତ୍ର ସୁନ୍ଦର, ଆଉ କେତେ ଭୟାନକ ତଥା କରୁଣ । ସତର ବର୍ଷର ଜାନକୀ । ମା'ର ଲାଭ୍ରିଲୀ, ବାପାଙ୍କ ନାୟନ ପିତ୍ତୁଳି

ନିଜ ହାତରେ ଝିଅର ଚିତା ସଜାଡ଼ି ହରିଦାସ । ଜାନକୀର କୋମଳ ଶରୀର, କ୍ଷତ, ଅସନ୍ନାନ ଲତ୍ୟାଦିକୁ ଶଣକ ଭିତରେ ଅଗ୍ରିର ଲେଲିହାନ ଶିଖା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରାସ କରି ନାଟି ନାଟି ଉପରକୁ ଉଠୁଆଏ ଲାଲ ଓ ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗରେ । ଏହା ଜାନକୀର ମୁହଁଁଁ ବରଂ ମହାନ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ଚିତା, ମାନବତାର ଚିତା । ଶାଳୀନତା, ଅନୁମା ଓ କରୁଣା ନିଆଁରେ ଲଜିପୋଡ଼ି ପାଉଣ୍ଟ ଦେଉଥାଏ । ଚିତାନିଆଁ ଲିଭେ ସିନା ହେଲେ ପ୍ରତିଶୋଧର ବହି ଜଳୁଆଏ ହରିଦାସଙ୍କ ମନରେ । ସେ କେବେ ଲିଭିବନି । ଅଭିଭ୍ୟନ୍ତ ଯେବେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ମୁସଲମାନ ଝିଅର ମୁକୁଳା ପ୍ରନରେ ସିଏ ଛୁରୀ ଭୂଷି ନାହାନ୍ତି । କେବଳ ସେଇଥିପାଇଁ ତ ବଞ୍ଚି ରହିଛନ୍ତି । ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାପରେ ଆଉ ଦଣ୍ଡ ବି ଜିହ୍ଵାର ମୋହ ନାହିଁ । ଧାରୁଆ ଛୁରୀଟିଏ ସେ ତାଙ୍କ କୋଟ ପକେଟରେ ଲୁଚେଇ ରଖନ୍ତି ସେଇ ଦିନଠୁ । ହେଲେ ମୁସଲମାନ ଝିଅଗେ କୋଉଁ ମିଳିବ ଯେ ? ଦିଲ୍ଲୀବାସୀ ମୁସଲମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେ ମରିଯାଇଛନ୍ତି, କେତେ ଜୀବନ ବିକଳରେ ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି ପାକିସ୍ତାନ । ଯେଉଁ କେତେଜଣ ଅବିଶ୍ଵର ରହିଛନ୍ତି ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଘୁରୁ ପଦାକୁ ବାହାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଶଳା କାପୁରୁଷ କୋଠିକାର ! ଏହା ସମୟରେ ଭାର୍ଯ୍ୟ ହରିଦାସଙ୍କ ସହ ଖେଳେ ଏକ ଅଭିଭୂତ ଖେଳ । ସରକାରଙ୍କ ଶରୀରାର୍ଥୀ

ଏଇ ସହାଯତର ଜୀବା ଶ୍ରଦ୍ଧାର୍ଥୀଙ୍କ ସହ ଚାଟଳେ ଏକ ପ୍ରଭୃତି ଚାଳା । ଏଗଜାରଙ୍ଗ ଚାଟାଗାନୀର ଅଳଥାନ ପାଣ୍ଡି ଚରପାନ୍ତରୁ ତାଙ୍କୁ ମିଳେ ଶାଠୀ ଶାଠୀ । ଏତେ ପଇସା କ'ଣ ହେବ ଯେ ତାଙ୍କର ? ଘର ପରିବାର ତ କିନ୍ତି ନାହିଁ । ସୁମୁଖୁ ଖାଦ୍ୟ କି ପୋଷାକ ପ୍ରତି ଆସ୍ରମ୍ଭ ବି ମରିପାରିଛି । ଲିଳୀର ବାଜରାପ୍ରାଣେ ଏଠି ସେଠି ବୁଲୁଆଥି ଅସ୍ତିତ୍ବ ମାନ୍ୟକ ଅବସ୍ଥାରେ । ବାଜରାପାନ୍ତ ସ୍ଥିତ ବାପୁଙ୍କ ସମାଧି ଦେଖି ଆପଣା ଶତ୍ରୁକୁ କବାପି କ୍ଷମା କରିବେନି ବୋଲି ସଂକଷ ନେଉଥାକ୍ତି ତ ଏତିଥିଟି ପାର୍କରେ ପଥର ରାଜାକୁ ପଥର ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ବସିଥିବା ଦେଖି କହନ୍ତି, “ଆହ ମହାରାଜ ଆହ ! ତୁମେ ଚାଲିଗଲ ଆଉ ଆମକୁ ଛାଡ଼ିଗଲ ଏଭଳି ଦୁଃଖର ଅପ୍ରୀତିକର ପରିସ୍ଥିତିରେ !” ସନ୍ଧ୍ୟା ଗଢ଼ି ରାତି ହୋଇ ଆସିଥାଏ । ବଜାରରେ ବହୁ ଦୋକାନ ଦୟ ହୋଇଯାଇଥିବା ବେଳେ ଅଛି କିନ୍ତି ଖୋଲାଥାଏ । ବାଁ କଡ଼େ ଥିବା ଏକ ଦୋତାଳା କୋଠାର ବାଲକୋନୀରେ ଜଳୁଆଏ ନାନା ରଜନ ଆଲୁଆ, ଭାସି ଆସୁଆଏ ମଧୁର ସଂଗାତର ମୂର୍ଛନା । ଜଣେ ଆସି ପଚାରେ ତାଙ୍କୁ କିନ୍ତି ଦେଖେଇ ଦେବକି ବୋଲି । ତା’ଠୁ ଖୁବି ପଲାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲାବେଳେ ସେ କିନ୍ତୁ ସହଜରେ ଛାଡ଼ିବାକୁ ନାରାଜ । ହରିଦାସ ଜଣେ ଶରଣାର୍ଥୀ ବୋଲି ଜାଣି ସେ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଶରଣାର୍ଥୀ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଇ କହେ, “ବାବଜୀ, ଆପଣ ମୋ ସହ ଆସନ୍ତ । ଆମ କବଜାରେ ଥିବା ଗୋଟେ ମସଲମାନ ହିଁ ଆପଣଙ୍କ

